

קונטרס ואמונתך בלילות

מחשבות של אמונה וחיזוק לעבודת ה' שבלילות
כאשר בננו היקר מזכה אותנו ל"ותקם בעוד לילה".
ומקיים בנו מחליף את הזמנים ומשנה את העתים.
ובאור כיצד מקימים את קריאת שמע הלכה למעשה.

ניתן להשיג את הקונטרס:
אצל יהודה טאוב
סוקולוב 30 קרית אתא.
טלפון: 04-8436092.

כמו כן ניתן להשיג את הקונטרסים:
שלום בית בתורה בהלכה ובאגדה.
הפגישה-הדרך לבניית קשר אמיתי בין האדם לבוראו.
מחיר 10 ₪.

הקדמה: לשם מה נכתבה החוברת?

נושא א:

כל אבא ואמא יקרים מכירים את הבעיה שהתינוק בוכה בלילה וצריך לקום להרגיעו, לילות רבים עוברים ללא שינה, דבר מעייף המשבש את כל התוכניות, ה' יתברך מנסה אותנו בנסיון, בחוברת זו נלמד מהו הנסיון, כיצד נוכל לעמוד בו בצורה הנכונה ביותר, וגודל שכר הזוכה לעמוד בו כרצון ה' יתברך.

רציתי בקונטרס זה לכתוב כמה מחשבות ומצוות נפלאות שיכול אדם לקיים בזמן קושי, ראיתי שדברים אלו היו חידוש גדול להרבה יהודים, שלא ידעו שניתן לקיים מצוות בזמנים אלו של טירוף הדעת וקושי, ועוד יותר שמצוות אלו כל התורה תלויה בהם ולפי הר"ן גילו לנו חז"ל שהשכר על מצווה זו הוא הגדול ביותר מכל המצוות.

נושא ב:

עוד ראיתי שהיה זה לחידוש גדול ומאיר עיניים הבאור שזיכה אותנו ה' לבאר את פרשת קריאת שמע, חלק גדול על פי דברי שו"ת הרשב"א המובא בחוברת, וכן כיצד ניתן לקיים את קריאת שמע הלכה למעשה בחיי היום יום.

לאחר שתקרא את החוברת תראה שיתכן ואנחנו מקפידים על קוצו של יוד במנהג ישראל כל שהוא, או שמקפידים על זמן קריאת שמע של מגן אברהם או ותיקין וכד', אבל לקיים את קריאת שמע שזה הרבה יותר גדול מלקרוא אותה (כמו שאמר ר' עקיבא מתי יבוא מקרא זה לידי ואקיימנו) לא מקימים, ולא מחמת פשיעה ח"ו אלא מחמת חוסר ידיעה.

בקריאת חוברת זו תרוויח שלושה דברים:

- א. לקיים מצוות שראוי לעשות סעודת הודיה בבוקר על שזכינו לקיימן.
- ב. הידיעה כמה חשובים מעשיך בעיני ה' יתברך תתן לך הרבה כוח.
- ג. סגולה עצומה היא כאשר מקיימים "ואמונתך בלילות" זוכים "להגיד בבוקר חסדך" כמו שאנו מתפללים "ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת".

תוכן הענינים:

הקדמה: לשם מה נכתבה החוברת? ג

פתיחה: שרה אמנו עבדה את ה' גם בלילות. ז

פרק א : באור המושג מצוות שבמחשבה. ח

א. שלושה סוגי מצוות. ח

ב. מעלת המצוות שבלב – רבינו בחיי. ח

ג. מצוות שבלב גדולות אפילו מלימוד תורה. ח

ד. שני בתי המקדש נחרבו מחוסר לב. ט

ה. כיצד מקימים מצוות בלב? י

ו. כיצד מקימים מצוות שבמחשבה? י

ז. מדוע נקראו מצוות אלו מצוות שבלב? יא

ח. סיכום: יא

פרק ב : באור הפסוק שמע ישראל. יג

א. באור נפלא מהרשב"א על מצוות קריאת שמע ותכלית היהודי. יג

ב. כיצד תוכל לקיים את שני הדברות הראשונות? יד

ג. ספר הזכרונות לר' צדוק הכהן מלובלין- מצות עשה אנכי. טז

ד. קריאת שמע כנגד שני הדיברות הראשונות. טז

ה. באור האמונה באחדות ה'?. טז

ו. כיצד מקימים את קריאת שמע? יז

ז. לסיכום באור הפסוק שמע ישראל: יז

ח. דוגמא למעשה: יח

פרק ג : מצוות אהבת ה'. יט

א. פתיחה: מדוע לא מספיק להאמין? יט

ב. מצוות אהבת ה'-תכלית כל המצוות. יט

ג. אהבת ה' – הלכה למעשה. כ

ד. מתי יש חובה לעורר עצמו לאהבת ה'?. כ

ה. שיעור השמחה עיין הערה. כב

ו. כיצד עושים זאת למעשה? כב

ז. ברכה על הרעה. כג

פרק ד : למה ר' עקיבא חיכה כל חייו? כד

א. מעשה בר' עקיבא. כד

ב. מתי אזכה לקיים. כד

ג. העצה של ר' עקיבא. כד

ד. למה רצה ר' עקיבא למות? כה

ה. הלכה למעשה. כה

ו. סיכום: כו

ה

פרק ה : למה לשמוח בדבר רע? כז

- א. חידוש נפלא שחידש רבינו בעל הטורים. כז
- ב. היכן יש "נהפוכו" ביהדות לא רק בפורים? כז
- ג. מסילת ישרים - פרק יט. כח
- ד. סיכום: כח

פרק ו : מתי יש חובה לקיים מצוות אמונה ואהבת ה'?' כט

- א. מחשבות של יראת השם - רשות וחובה. כט
- ב. מחשבות של אמונה - רשות וחובה. כט
- ג. סיכום: כט

פרק ז : דיני הכנה למצווה. ל

- א. מעלת ההכנה למצווה. ל
- ב. להתכונן לפני השינה. ל
- ג. שמתכונן משרה על עצמו קדושה - נפש החיים. לא
- ד. חידושו של ר' שלמה קלוגר - לקבל לפני מועיל כאילו עשה. לא
- ה. סיכום: לא

פרק ח : באור הרשב"א על פרשת שמע. לב

- א. אהבת ה'. לב
- ב. בכל לבבך. לב
- ג. ובכל נפשך. לג
- ד. ובכל מאודך. לג
- ה. והיו הדברים... על לבבך. לג
- ו. ושננתם לבניך. לד
- ז. והיו לטוטפות בין עיניך. לד
- ח. סיכום. לד
- ט. חלוקת פרשת שמע לשניים. לד

פרק ט : נסיון העקדה שלך. לו

- א. כיצד זוכים לעקידת יצחק שלי? לו
- ב. מה היה הנסיון של אברהם? לו
- ג. הלכה למעשה. לו
- ד. צריך להתבונן בשני דברים: לו
- ה. כיצד זה נראה למעשה? לו

פרק י : מצוות החסד והנתינה. לח

- א. האם יש מצוות חסד בעזרה שאנו נותנים לילדינו? לח
- ב. חסד של אברהם אבינו - הסבא מסלבודקא. לח
- ג. סיפור: כיצד לוקחים ילד לרופא? לט
- ד. סיכום: האם יש מצוות חסד בעזרה לילדים? מ
- ה. לפני שניגש לטפל בתינוק יחשוב/יאמר לקיים מצוות: מ

פרק יא : סיכום החוברת בצורת הלכות

מא פרק א:

מא פרק ב:

מב פרק ג:

מב פרק ד':

מג פרק ה':

מג פרק ו':

מג פרק ז:

מג פרק ח:

מד פרק ט:

מד פרק י:

”וּתְקַם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחַק לְנַעֲרֹתֶיהָ.”

משלי פרק לא טו

פתיחה: שרה אמנו עבדה את ה' גם בלילות.

במדרש רבה: ר' עקיבא היה יושב ודורש והעם מתנמנם בקש לעוררנו, אמר מה ראתה אסתר שתמלוד על קכ"ז מדינות? אללא תבוא בת בתה של שרה שחיתה קכ"ז שנה ותמלוד על קכ"ז מדינות. נ"ל ליישב דאיך שיהיו כל שנותיה שווים שבזכות כל שנה תמלוד על מדינה א' וכי זכות יש לקטנה בת שנה או שנתים?
וי"ל זה שאמר הכתוב שבצחה של שרה צפ' אשת חיל, "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה" דלכאורה האי חק לנערותיה מיותר, מאי אולמיה (מה העדיפות) דנערותיה מטרף לכל ביתה?

אך הכי קאמר שבשנותי האחרונים קמה בעוד לילה ולא נתנה שינה לעין והשלימה בה שנותיה של קטנות ועי"ז שקמה בעוד לילה ניתן חק לנערותיה היינו אסתר שעיי"ז מלכה על קכ"ז מדינות אפי' נגד שנותיה של קטנותה שהרי הושלמה עיי לילות – וע"כ אותן אנשים שבקשו להתנמנם גם ביום הי' מעוררן שהם היפוך מאמנו שרה שגם בלילה לא שכח לבה מעבודת ה'.

חתם סופר על בראשית פרק כג פסוק א

ובמקום אחר הוסיף החתם סופר:

ויהיו חיי שרה וגו' שני חיי שרה, ובמדרש יודע ה' ימי תמימים כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים וכו',

כבר כתבתי לעיל דבסתם אנשי העולם לא יוחשבו הלילות (לא חושבים שבליילה עובדים את ה') כחשבוננו של יחאק פלגא דלילי' וכו' אך הדליק גם בלילה כל מעשיו לה' אפי' רעיונותי על משכבו ושינה שלו הכל לשם ה', ובאשת חיל הנאמר על שרה כתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, א"כ שנותיהם כפולים והיינו שני חיי שרה, שני לשון שנים כי חייה כפול והיינו שנותיהם תמימים ולא יחסרו הלילות.

(תורת משה לחת"ס בראשית כג, א)

שנזכה בעזרת השם על ידי חוברת זו גם בלילה לעבוד את ה' ונזכה לחיים כפולים ויהיו ימינו ושנותינו תמימים לעבודת הבורא.

פרק א : באור המושג מצוות שבמחשבה.

א. שלושה סוגי מצוות.

המצוות שבתורה מתחלקות לשלושה סוגים: א. מצוות שבאיברים. ב. מצוות שבפה. ג. מצוות שבמוח ובלב. וכמו שכתוב בתורה (דברים ל, יד) "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדְּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ".

ב. מעלת המצוות שבלב – רבינו בחיי.

וכתב רבנו בחיי: בפיק ובלבבך לעשותו. הזכיר בכאן שלושה דברים, הפה והלב והמעשה. והנה כל המצוות נכללות בשלושה חלקים אלו, כי יש מצוות תלויות בפה ויש תלויות בלב ויש במעשה, ועל זה דרשו חז"ל (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, על התורה זהו בפיק, ועל העבודה זהו בלבבך זו עבודה שבלב, ועל גמילות חסדים זהו לעשותו.

ומן הידוע כי המצוות התלויות בלב עבודה גדולה להקב"ה מן המצוות התלויות בדיבור, ולכך אמרו חז"ל (שבת יא.) פוסק מדברי תורה לפסוק קריאת שמע, ואמרו (ברכות יג ע"ב) על פסוק ראשון זו היא קריאת שמע של רבי יהודה הנשיא.

והתלויות בדיבור עבודה גדולה יותר מן התלויות במעשה, ולכך אמרו (תנחומא פרשת צו יד) גדולה תורה יותר מכל הקרבנות כולן, שנאמר (ויקרא ז, לז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים. ומפני זה הזכיר ובלבבך באמצע לחשיבותו מכולן והזכיר לעשותו אחריו עכ"ל.

ג. מצוות שבלב גדולות אפילו מלימוד תורה.

לפי דברי רבינו בחיי: יוצא שמה שאמרו תלמוד תורה כנגד כולם זה רק כנגד כל מצוות שבמעשה- באברים (כמו הכנסת כלה גמ"ח וכ"ו) אבל מצוות שבלב יותר גדולות מת"ת, למשל: יהודי שיש לו אמונה חזקה בה' יתברך שכל מה שעושה ה' הכול לטובה אבל אינו בקי בכל הש"ס לעומת זאת חבירו בקי בכל הש"ס אבל אמונתו פחות חזקה, זה שאמונתו חזקה יותר גדול.

ובאמת זו גמרא מפורשת מסכת סנהדרין דף קו/ב: אמר רבי יצחק מאי דכתיב איה סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים, איה סופר כל אותיות שבתורה איה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה איה סופר את המגדלים שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר, אמר רבי אמי ארבע מאה בעייתא בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר, אמר רבא רבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנויי בנזיקין (בזמן רב יהודה כל לימודם היה רק בסדר נזיקין) ואנן קא מתנינן טובא בעוקצין (ואנחנו לומדים הרבה אפילו סדר טהרות) וכי הוה מטי רב יהודה אשה שכובשת ירק בקדירה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמואל קא חזינא הכא, ואנן קא מתנינן בעוקצין תלת סרי מתיבתא (רב יהודה לא היה מבין בסדר טהרות והיה אומר על משנה מסוימת זה קשה כמו הבעיות של רב ושמואל, ומוסיף רבא למרות שאנו בקיאים בתורה הרבה יותר מהם בכל זאת ה' יותר אוהב אותם כמו שרואים מהמעשה הבא) ורב יהודה שליף מסאני ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשגח בן (מסביר רבא כיצד יתכן ודורות ראשונים שידעו פחות תורה ה' יותר אהב אותם?) אלא הקדוש ברוך הוא ליבא בעי דכתיב וה' יראה ללבב, (למרות חשיבות התורה יש דבר יותר חשוב והוא מצוות שבלב - כגון: אמונה, מידות טובות, אהבת ישראל, אהבת הבורא, ומי שיש לו אותם הוא גדול יותר ממי שבקי בתורה וחסר לו לב, וכ"כ הר"ן בדרשות הר"ן דרוש ו ע"ש).

ד. שני בתי המקדש נחרבו מחוסר לב.

שנתבונן נראה שבשני בתי המקדש למדו תורה, ובכל זאת נחרבו בתי המקדש בגלל חוסר קיום המצוות שבלב.
בית מקדש ראשון חוסר לב – בין אדם למקום.
בית מקדש שני חוסר לב – בין אדם לחבירו.

בית ראשון:

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פא/א

דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (ירמיה פרק ט יא) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ידוד אליו ויגדה על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר: ויאמר ידוד על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו דכתיב ויאמר ה' על עזבם

את תורתִי וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב שאין מברכין בתורה תחלה.
 עיין בב"ח אורח חיים סימן מ"ז שהסביר שלא למדו בשביל להתחבר לה' בליבם, לבנות משכן לה' בליבם – דבקות ואהבת ה'.

בית שני:

ירושלמי מסכת יומא דף ד/ב

מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי עכו"ם ומגלי עריות ושופכין דמים, אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת טובה (הנהגה טובה) היתה בהן,
 אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם,
 וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים..
 חוסר באהבת ישראל – החריב את בית המקדש שני.

למדנו מכאן: עד כמה חשוב לה' יתברך המצוות שבלב שכאשר הם חסרים למרות שלומדים תורה ומקימים מצוות, העיקר חסר – חורבן.

ה. כיצד מקימים מצוות בלב?

כיצד מקימים מצוות בלב וכי אדם יכול לומר לליבו תרגיש כך וכך? תשובה: במחשבה, כאשר אדם חושב מחשבות מסוימות הם משפיעות לאט לאט על הלב, ובמחשבות אלו הוא מקיים מצוות שבלב.

ו. כיצד מקימים מצוות שבמחשבה?

כל פעם שאדם בוחר להעביר בראשו מחשבות שה' חפץ שיחשוב בהם, הוא מקיים מצווה.
 צריך לדעת יסוד גדול בעבודת ה' כשם שאדם מקיים מצוות באיברים, ומצוות בפה, כך אדם מקיים מצוות במחשבה.

וכך כתב הרמב"ם בספר המצוות:

מצווה ג' היא שצונו באהבתו יתעלה. וזה שנחשוב ונתבונן במצותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו בתכלית ההנאה, וזאת היא האהבה המחוייבת, ולשון ספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה בארנו לך שבהתבוננות תעלה בידך ההשגה ותגיע ההנאה ותבא האהבה בהכרח.

למדנו מדברי הרמב"ם: שמצוות שלב קונים על ידי מחשבה והתבוננות.

ודע! שמצוות אלו שבמחשבה הם הרבה יותר גדולות ממצוות שבפה (תורה ותפילה) ובאברים (תפילין חסד), שכן ככל שהמעשה נעשה אם אבר יותר גבוה באדם הוא יותר גדול, ועוד שבמצוות אלו יש מעלה גדולה מחמת שהם נסתרות דהינו אף אדם לא יודע מה חשבת בהם ועליהם נאמר הנסתרות לה' אלוקינו, שרק ה' יודע אותם, ובהם מקיים והצנע לכת עם אלוקיך.

ז. מדוע נקראו מצוות אלו מצוות שבלב?

לפי מה שלמדנו שמצוות שבלב קונים על ידי מחשבה מדוע קראה להם התורה מצוות שבלב היה מתאים לקרוא להם מצוות שמחשבה?

תשובה: שני תשובות בדבר:

א. אם היו קוראים למצוות אלו מצוות שבמחשבה היה אדם מסתפק במחשבה קלה ללא התבוננות עמוקה, באה התורה ואמרה אתה צריך לדאוג שיהיה לך לב אם אמונה ואהבה (אהבת ה' וישראל) ובשביל זה צריך מחשבות חזקות וכלשון הרמב"ם לחשוב, להתבונן, להשיג, להנות.

ב. אם היה קוראים להם מצוות שבמחשבה היתי מסתפק במחשבה פעם בחודש ודינו באה התורה ואמרה לך צריך לב, וממילא כל עוד אדם מרגיש שחסר לו בלב צריך להמשיך ולחשוב עוד ועוד.

ניתן לראות את כל מה שלמדנו בפסוק: "וידעת היום והשבות אל לבבך". ראשית וידעת – מחשבות והתבוננות חזקות, וכמה מחשבות עד כדי והשבות אל לבבך.

ח. סיכום:

- א. אלה סוּאֵי מצוות י' : אצשה, דיבור ומחשבה – א.
- ב. אצלת המצוות אצלה אכופא.
- ג. מצוות אצלה קוניט אצ ידי מחשבה חלקה.
- ד. כאצר אצביכ באוחו מחשבות אה' רוצה מקייט מצווה.

יב

בנושאים אלו האריכו בספרים: א. תנה בני לבך לי. ב. פסוקי קרבת ה'. (להשיג בחנויות יפה נוף) ג. מישרים אהבוך – הלכות אהבת ה'. (להשיג – 02-5635380)

בפרקים הבאים נעסוק:

- א. מהם המחשבות שמצווה לחשוב שהתינוק בוכה באמצע הלילה?
- ב. היכן מחשבות אלו כתובות בתורה?
- ג. והאם זה חובה לחשוב מחשבות אלו או רשות?

פרק ב : באור הפסוק שמע ישראל.

אנו אומרים בכל יום פעמים ביום לפחות את הפסוק של האמונה:
"שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד".

ננסה להתבונן מה פסוק זה מלמד אותנו הלכה למעשה?
ואלו מחשבות אנו צריכים ללמוד מפסוק זה?

א. באור נפלא מהרשב"א על מצוות קריאת שמע ותכלית היהודי.

שו"ת הרשב"א חלק ה' סימן נ"ה.

"עוד שאלת, לבאר לך ענין פרשת קריאת שמע: כבר אמרתי שאין לנו עסק בנסתרות. ובאמת יש לכל בעל דעה לדעת כי היא פרשה מיוחדת לנו, כוללת היחוד והאמונה, שהיא באמת רומזת סודות ועיקרים גדולים שהם יסודות כל הבנין אשר בית ישראל נכון עליהם. ואמנם יש לנו רשות להתבונן בפשטי הדברים, שהתורה כולה רומזת ואומרת. ואני אומר ואגיד לך גם בזה, ענינים עלו בלבי מפשט הענין שנצטרך לכוין אליה בשעת הקריאה והוא...¹

ואחר שנבא מתוך השמיעה אל החקירה באמת תביאנו החקירה ותכריחנו הכרח אמתי לקבל ולהאמין כי הוא ית' נמצא, וכן הוא משגיח על פרטי מעשנו. והוא אומרו אלהינו שלטון אלהות מנהיג ודיין. כמו נתתיך אלהים לפרעה (שמות ז, א) תרגם אנקלוס רבה. אלהים לא תקלל (שם כב, כז) תרגום דיינא. ולפי שהמתפלספים משתבשין וגוזרין שהוא ית' אינו משגיח בפרטים התחתונים ואפילו במין האנושי. והוא כדעת

¹ . הבאנו כאן חלק מדברי הרשב"א שדילגנו למעלה:

א. שכולנו חייבים לקרות את הפרשה לא לכוונת קריאה בלבד כקורים אחת מפרשיות שבתורה לצאת ידי חובת הקריאה בלבד, רק לכוין דעתנו לדעת שהוא אחד יתעלה ושהוא אלוקינו, ושאנו חייבים למסור נפשנו ותאותנו וכל מאודנו לשמו ית'.

ב. ושנהיה גומרים ומסכימים הסכמה מוחלטת בכך, לא בעקימת שפתים לבד. השם יצילנו מן הכת שנאמר בהם (ישעיה כט, יג) בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני.

ג. ושנקבל עלינו זה לא כמצערים ודואגים על כך, כמו שגומר אדם בלבו ביראת מי ששולט עליו, ושאי אפשר לו לצאת מתחת רשותו ולהמנע מעשות מצותו, רק כאוהב וחושק, חשוק להשיג רצון אדוניו אשר אהבו. לו ישים אהבתו, נפשו ימצא לנפשו תענוג ומתכבד בכל מה שיגיענו ברדיפת מצותיו: (כאן דילגנו חלק מהתשובה והמשך דבריו למעלה)

יד

האומרים (איוב כב, יד) עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך. על כן אמר אלהינו, כי הוא משגיח בנו. ומצטרף לזה שהוא מנהיגנו ולא כוכב ולא מזל ולא שר משרי מעלה רק הוא ית'. ושהוא הבדילנו לשמו ולקחנו לחלקו. כאומרו (דברים לב, ח-ט) בהנחל עליון גוים וכו', כי חלק ה' עמו. ושהוא ית' אחד ואין עוד. וכבר ביאר כל מה שאמרנו באומרו (שם ד, לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. וידעת היום כולל הלימוד והשמיעה. והשבות אל לבבך על החקירה. כי ה' הוא האלהים כולל האמונה והקבלה. שהחקירה תביא לדעת שאין עוד זולתו אדון בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד: (המשך דבריו ב²)

לסיכום: הרשב"א מסביר שהמילים ה' אלוקינו מלמדים אותנו ג' דברים:
א. ה' יתברך משגיח על מעשי ידינו.
ב. הוא בעצמו ולא שר או מלאך.
ג. אנחנו העם הנבחר שהבדילנו לשמו ולקחנו לחלקו.

שאנחנו אומרים שה' משגיח אין הכוונה שרק באופן כללי הוא משגיח, אלא משגיח באופן פרטי על כל מקרה ומקרה, ממילא אם קורה לאדם שהתינוק בוכה בלילה, עליו להכיר שזה מושגח מאת ה'.

כאשר יהודי זוכה להעביר במחשבתו את המחשבה זה לא מקרה אלא זה רק מה' (אותיות מקרה) הוא זוכה לקיים מצוות עשה דאורייתא מצוות האמונה הכתובה בקריאת שמע.

ב. כיצד תוכל לקיים את שני הדברות הראשונות?

ספר שמות פרק כ – שתי הדיברות הראשונות:
(א) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאֹמֶר:
(ב) אֲנֹכִי יְדוּד אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:
(ג) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי:

אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים – מבאר הבה"ל (סימן א ד"ה הוא) מצווה זו כוללת: להאמין שיש אלוה אחד בעולם, שהמציא כל הנמצאות, ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושיהיה לעדי

עד, ושהוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו התורה, וזהו מ"ע דכתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו' ופירושו תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשגיח שהרי הוצאתיך מארץ מצרים (ואז ראיתם שאני שולט בכל הבריאה).

וכן כתב הרמב"ם באני מאמין הראשון "והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים".

לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני – פירושו שנאמין שאין לשום נברא בבריאה כוח לעשות דבר בלתי רצונו.

וכדברי הרמב"ן סוף פרשת בא: שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם.

נמצא שאדם ח"ו מתרגז על הילד שלו שבוכה, למה הוא מתנהג כך, עובר על לאו מעשרת הדיברות שהרי הוא חושב שיש עוד כוח בעולם לעשות דברים למרות שה' לא גזר.

וכמו שכתב בספר התניא - אגרת הקודש - פרק כה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: כל הכועס כאילו עובד עכו"ם וכו'. והטעם מובן ליודעי בינה לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת לו לא היה בכעס כלל ואף שכן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו או מזיק ממונו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים לרוע בחירתו אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו מתלבש בו כח ה' ורוח פיו ית' המחייהו ומקיימו וכמ"ש כי ה' אמר לו קלל והיכן אמר לשמעיה אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעיה בלבו ומוחו ירדה מאת ה' ורוח פיו המחיה כל צבאם החיה רוחו של שמעיה בשעה שדיבר דברים אלו לדוד כי אילו נתסלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעיה לא יכול לדבר מאומה.

לא ניתן לקנות דברים אלו בליבו ביום אחד, אבל אם כל פעם שיקרה לו מקרה מסוים יעביר במחשבתו את המחשבות הללו: א. ה' משגיח על הכול. ב. אף אחד לא עושה דבר בלתי רצונו. ג. הכול מאת ה'. במשך הזמן יקנה דברים אלו בליבו ובזה קונה את מצוות האמונה והביטחון.

ג. ספר הזכרונות לר' צדוק הכהן מלובלין- מצות עשה אנכי.

"ופרטי אמונה זו הם שנים. וזכרם הכתוב כמו שנאמר אנכי ה' אלקיך.

א. כי ה' והוא שם ההוי"ה שמשמעותו ופירוש כוונתו הוא היה והיה ויהיה כמו שאיתא באורח חיים (סימן ה') מזהיר להאמין על היותו יתברך נצחיי והוא ראשון לכל היצור והוא אחריתם ומהוה הכל.

ב. ואלקיך והוא שם אלקים שביאורו מנהיג ובעל הכוחות כולם שבכל כוחותיו מנהיג עולמו ולהאמין שהוא יתברך משגיח בכל פרטי היצור כולם וכל המתהוה הנארע באחד מהם ממנו יתברך הוא נתהוה.

וביאר זה הכתוב במה שאמר אחר כך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. רצה לומר לראיה ולמופת שאנכי אלקיך מנהיגך ומשגיחך הוא אשר הוצאתיך וגו' שאז נראית השגחתו יתברך ויתעלה במוחש לעין כל כי לקח לו גוי מקרב גוי במסות באותות וכו'. (ויהיה מלת אשר ביאורו בעבור כמו (מלכים - א ט"ו, י"ג) אשר עשתה מפלצת) וביאר הכתוב שידיעת האדם אמונה זו במוחש הוא היציאה מארץ מצרים"

ד. קריאת שמע כנגד שני הדיברות הראשונות.

משנה ברורה סימן סא סק"ב: אליהו רבא הביא בשם הכלבו והוא בירושלמי סוף פ"ק דברכות, דבק"ש מרומז עשרת הדברות. בד' אלהינו מרומז אנכי ד' אלהיך, ד' אחד דיבור לא יהיה לך. לאחר שלמדנו את באור שני הדיברות הראשונות, נבין טוב יותר את באור שמע ישראל.

שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד

א. ה' אלוקינו זה כנגד אנכי ה' (שנאמין שהוא משגיח).

ב. ה' אחד – כנגד לא יהיה (שאינ לשום נברא כוח ללא רצונו).

ה. באור האמונה באחדות ה'?

מה נוסף בה' אחד יותר ממה שלמדנו מה' אלוקינו?
ת: מה' אלוקינו – למדנו שהוא משגיח, אבל עדין יכולים אנו לחשוב שהוא כמו מנהל בנק שאמנם הוא מנהל הכול, אבל בפועל כל פקיד עושה מה שהוא מבין ואין המנהל בודק כל רגע מה כל פקיד עושה,

לכן אנו אומרים ה' אחד שהוא נמצא בכל רגע אצל כל אדם, ואין מעשה אחד שאדם יעשה לולא שה' רצה בכך. (עיין על כך בחוברת פסוקי קרבת ה').

ו. כיצד מקימים את קריאת שמע?

צריך לדעת דבר נפלא: יש לקרוא ק"ש ויש לקיים, וודאי המעלה של המקיים ק"ש היא לאין ערוך מהקורא, כמו שרואים שר' עקיבא כל יום שקרא ק"ש היה מצפה ומיחל מתי יזכה לקיים את ק"ש, לכן כל פעם שמצערים אותך וכד' ואתה זוכר שהכול מאיתו יתברך – דע עכשיו קימת את ק"ש וזה שווה הרבה יותר מאשר לקרוא ק"ש.

ז. לסיכום באור הפסוק שמע ישראל:

- א. שמע ישראל הוא כנאד שני הדיברות הראשונות.
- ב. ה' אלו קי'נו כנאד אנכי ה' – אהאמין שה' מעיח אלו הכול.
- ג. ה' אחד כנאד לא יהיה – אהאמין שאין אלוט נברא כוח אלו רצוננו.
- ד. יש אלוט נסיון בדברית אלו והוא מעביר במחשבתו דברית אלו הוא לוכה אקייט את קריאת שמע שנה אלוט לאין ארוק אלוט ק"ש.

ח. דוגמא למעשה:

התינוק בוכה באמצע הלילה, אתה נזכר במה שלמדת ומעביר במחשבה: שמע ישראל (תפנים ללבך יהודי יקר!), ה' אלוקינו (אבינו היקר משגיח על הכול), ה' אחד (אין דבר שנעשה לולא שהוא בעצמו רצה בכך עכשיו).

זכית לקיים את שני הדיברות הראשונות שניתנו מאת ה' יתברך בעצמו, את מצוות קריאת שמע שאנו קוראים פעמים בכל יום, מניחים בתפילין כל יום על היד ועל המוח ובכל פתח מפתחי ביתנו – שכל אלו אמצעים שנזכה שיכנסו הדברים ללבנו³ וזה תכלית כל המצוות כדברי הרמב"ן (סוף פרשת בא) שכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו וכ"ו ע"ש.

אבל אם קמת לתינוק באמצע הלילה ללא שום מחשבה על בורא עולם, הפסדת לקיים את שני הדיברות הראשונות שניתנו מאת ה', הפסדת את מצוות קריאת שמע, וכשתעבור ליד המזוזה, המזוזה תשאל אותך האם תלית אותי לקישוט על הקיר או להפנים בליבך, ומה תאמר לתפילין מחר אחד כנגד הלב ואחד כנגד המוח, והיכן הלב והמוח שלי? זכור! כל פעם שהתינוק בוכה באמצע הלילה זוהי הזדמנות לקיים כמות עצומה של מצוות, וזה הזדמנות נפלאה לקנות את האמונה ללב, שזה תכלית כל עבודת ה'.

³ ספר המצות הקצר - חלק מצוות עשה, מתוך דברי הרמב"ם: מצות עשה לקבוע מזוזה בפתח הבית. שנאמר (דברים ו, ט): "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". ובמזוזה כתובות שתי פרשיות: שמע, והיה אם שמע. וחייב אדם ליזהר במזוזה, וכל זמן שיכנס ויצא, יפגע ביחוד השם יתברך ויזכור אהבתו, ויעור משנתו ושגיאותיו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר עומד לעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם (לחיות את ההרגשה שה' משגיח על הכול), ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות.

מזוזה אין מטרתה שתהיה על המשקוף, אלא שתהיה בתוך לבך, בשביל לעזור לך להיזכר בכך מניחים אותה בכל פתח בבית - שתראה אותה תחשוב מה כתוב בה, ותזכור לשם מה באת לעולם, ומה כל תכלית המצוות - אמונה כמו שאמר דוד המלך: ספר תהילים פרק קיט פסוק פו: כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה.

פרק ג : מצוות אהבת ה'.

א. פתיחה: מדוע לא מספיק להאמין?

לאחר שהאדם זכה להאמין שהכול מאת ה' יש עליו מצווה נוספת וחשובה מאוד: אהבת ה', שכן לאחר שיודע האדם שהכול בהשגחת בורא עולם הוא עלול להתקומם ולהתמרד על ההנהגה שבורא עולם בחר להנהיגה בו, למה ה' עשה לי את זה? לא מגיע לי אני אדם טוב. לשם כך באה מצווה חשובה מאוד והיא:

ב. מצוות אהבת ה'-תכלית כל המצוות.

יש לנו מצווה עשה שכתובה שלוש עשרה פעמים בתורה הקדושה⁴, אנו קוראים אותה בק"ש מיד אחרי מצוות האמונה (בפסוק שמע ישראל), וגדולה היא מצוות אהבת ה' שהיא תחילת קיום המצוות, והיא גם תכלית קיום כל המצוות, וכדברי ספר חובות הלבבות (בפתיחה לשער העשירי - שער אהבת ה'): "ראוי לך, אחי, שתבין ותדע, כי כל מה שקדם לנו זכרו בספר הזה מחובות הלבבות והמידות ונדבת הנפשות - הן מעלות ומדרגות אל הענין העליון הזה (אהבת ה'), אשר התכווננו לבארו בשער הזה. וגם ראוי לך לדעת, כי כל חובה וכל מידה טובה מושכלת או כתובה או מקובלת הן תכונות ומעלות, שעולים בהן אל הענין הזה והוא תכליתן וסופן, אין מדרגה למעלה ממנו ולא אחריו, ומפני זה סמכו הנביא, עליו השלום, במשנה - תורה לייחוד, באמרו (דברים ו ד): שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלהיך. וזירז עליו והשיב אותו במשנה - תורה הרבה, כמו שנאמר (דברים ל כ): לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו, וטעם הדביקה - האהבה הנאמנה והלב השלם בה"⁵.

⁴ ורמז נפלא בדבר: אהבה בגימטריא 13, כמנין הפעמים שמצווה זו מופיעה בתורה, ואלו הם: (שמות כ' ו', דברים: ה' י' ו' ה', ז' ט' י' י"ב, י"א א', י"א י"ג, י"א כ"ב, י"ג ד', י"ט ט', ל' ו', ל' ט"ז, ל' כ'). וכן אהבה בגימטריא אחד - שע"י אהבה האדם מתאחד עם ה' יתברך, וכן ע"י אהבה האדם מתאחד עם אשתו, ועם כלל ישראל, וכן שיש שני אנשים אוהבים זה פעמים אהבה שזה בגימטריא = 26, כמניין שם הויה, ולכן זכו והם באהבה שכינה בינהם.

⁵ וכן כתב האבן עזרא (דברים ה' יח) "ושרש כל המצות עד שיאהב את השם בכל נפשו וידבק בו".

ג. אהבת ה' – הלכה למעשה.

והנה מצווה זו אפשר לקיים אותה על ידי מחשבות מסוימות במשך כל היום, עיין על כך בספרים מישרים אהבוך, בשמחה ובטוב לבב ח"ב ועוד, ואין חובה מסוימת לחשוב על כך בזמן מסוים, ועיין בסוף ספר שמירת הלשון לחפץ חיים מה שחידש בזה⁶.

אבל יש זמנים שיש חיוב גמור לקיים מצווה זו- פרוש: יש חובה לחשוב מחשבות של אהבת ה', אחד מהזמנים הללו זה כאשר התינוק בוכה באמצע הלילה, כמו שנלמד באות הבאה.

ד. מתי יש חובה לעורר עצמו לאהבת ה'?

משנה מסכת ברכות פרק ט משנה ה.

חַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרַעָה כְּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאַהֲבַת אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל לִבְבְּךָ, בְּשָׁנֵי יְצִירְךָ, בְּיֶצֶר טוֹב וּבְיֶצֶר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפֹלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְמוֹנְךָ. דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיִי מוֹדָה לוֹ בְּמְאֹד מְאֹד.

וכן בספר העקרים (מאמר שלישי פרק לז) "והיתה האהבה אל הש"י תכלית כל התורה לפי שהיא תמשיך אהבת הש"י אליו על הדרך שכתבנו".

6. בשמירת הלשון חתימת הספר פרק ג כתב:

א. כשם שקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, ואע"ג שדעתו להניחן אח"כ לא מועיל אלא יש להניחן עכשיו כשאומר וקשרתם, ה"ה שאומר ואהבת חייב להכניס אהבת ה' בלבבו באותו זמן ואם לא הוי כמעיד עדות שקר בעצמו, (אדם צריך לאמן את עצמו לאהבת ה', כגון: לשמוח ולהכיר טובה שהוא נמצא במכרה יהלומים, והח"ח כתב על ידי התבוננות בהכרת הטוב מכוח חסדיו ושמאריך אפו על עוונותיו, אולי אפשר לפני קריאת שמע ישראל לעורר את אהבת ה' ואז ממילא שיאמר ואהבת עדיין ישאר הרושם.)

ב. עוד כתב עוד שם: שמי שלא כיון בק"ש לאהבת ה', או שקשה לו לכיון אז, יראה להתבונן בכל זה פעם אחת ביום כמי שלא הניח תפילין בק"ש שמניח אח"כ, וכן מסתבר לומר שחייבים לקיים מצוות אהבת ה' פעם אחת ביום לא גרע ממצווה תמידית וכי בגלל שהיא מצוות תדירית שהא נקרעת מצווה שיש לה זמן שמקימים אותה פעם ביום.

ג. עוד חידש שראוי לעשות זאת לפני אכילתו כמו שאר מצוות המוטלות על האדם שאינו אוכל לפני קיומן.

באור הדרשה: לחז"ל היה קשה למה כתוב בכל מאדך ולא כתוב בכל נכסיך? עוד קשה אחרי שציוה בכל נפשך שאפילו נוטל את נפשך לשם מה ציוה בכל מאדך שזה יותר קל? מכאן דרשו חז"ל: בכל מאדך – לשון מדידה, כל מידה ומידה שה' נוהג איתך יש חיוב להודות לו מאוד מאוד. (ולפ"ז המילה מאדך נדרשת לשני פנים: א. לשון מדידה. ב. לשון מאוד.)

והגמ' (ברכות דף ס/ב) מקשה על דין זה: מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה אילימא כשם שמברך על הטובה הטוב והמטיב כך מברך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות טובות אומר הטוב והמטיב על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת?

אמר רבא לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה, אמר רב אחא משום רבי לוי מאי קרא חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה אם חסד אשירה ואם משפט אשירה רבי שמואל בר נחמני אמר מהכא בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר זו מדה טובה באלהים אהלל דבר זו מדת פורענות רבי תנחום אמר מהכא כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא ורבנן אמרי מהכא ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך. אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר וכן תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד⁷.

ונפסק בשו"ע (רכב סעיף ג), חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה.

למדנו למרות שמצוות אהבת ה' אין לה זמני חיוב באופן רגיל, אבל כאשר קרה לאדם טובה חובה עליו לעורר בעצמו רגשי הכרת הטוב ואהבת ה', וכן שקורה לו רעה חובה עליו לעורר את המחשבות שה' אוהב אותו ועושה הכול לטובתו.

7 יש להקשות: לאחר שלמדו מהפסוק בתורה שצריך לקבל בשמחה לשם מה הביאו על כל פסוקים מהנביא?

תירוץ א. מהתורה למדנו שיש חיוב להודות לה' על הרעה, אבל לא כתוב שיש חיוב להודות באותו דרגת שמחה כמו על הטובה, וזה לומדים מהפסוקים שהביאו שרואים שדוד משווה את ההודאה שלו על הרעה כמו על הטובה, וזה דרגה גבוהה מאוד.

תירוץ ב. מהתורה למדנו שיש חיוב להודות וזה יכולים לקיים גם במחשבה, בפסוקים שהביאו רואים שיש חיוב לברך את ה' בפה.

ה. שיעור השמחה עיין הערה 8.

ו. כיצד עושים זאת למעשה?

כל פעם שקורה לאדם דבר מצער, כגון שהתינוק בוכה בלילה, וזכה להאמין שזה מאת ה', יוסיף ויידע כי ה' אוהב אותו מאוד עוד יותר ממה שהוא אוהב את עצמו, ואם ה' עשה לו כך - זה לטובתו. וכמו שאמר הפסוק (דברים פרק ח פסוק ה) וַיִּדְעֶתָ עִם לְבָבְךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרֶךָ: פירוש: דע ותאמין שה' מייסר אותנו מחמת אהבתו אלינו ולא מחמת שנאה ח"ו, כמשל הילד שאימו לוקחת אותו לרופא שניים שסותם חור בשן, והילד בטוח שהרופא שונא אותו ואמא שלו כועסת עליו, מחמת חוסר שכלו, כך אדם צריך לדעת שה' רק מחפש טובתו, ומה שהוא לא מבין זה מחמת חוסר שכלו, (הפער בין ילד קטן לאדם מבוגר הוא כאין וכאפס לעומת הפער ביננו לבין ה' יתברך, ומה פלא שאיננו מבינים את דרכיו).

⁸ . האם יש חיוב להיות באותו שיעור שמחה כאשר נולד ילד כמו בשעה שהוא חולה? מדברי רש"י: לקבולינהו בשמחה - לברך על מדת פורענות בלבב שלם: וכן מדברי הרמב"ם פירוש המשניות: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה כו' - מה שאמר כשם שהוא מברך על הטובה, רוצה לומר לקבל אותו בשמחה ולב טוב ולכבוש כעסו, וייטיב נפשו כשיברך דיין האמת כמו שיעשה בשעה שיברך הטוב והמטיב, וכמו שהיו אומרים החכמים ברוב דבריהם כל מה דעביד מן שמיא לטב, וזה דבר שכלי אצל בעלי השכל ואפי' לא הורה הכתוב עליו, לפי שיש דברים רבים נראים בתחילתן טובים ויהיה אחריתם רעה רבה, ועל כן אין ראוי למשכיל להשתומם כשתבא עליו צרה גדולה מפני שאינו יודע סופה.

מדבריהם משמע שכוונת המשנה רק ללמד שכשם שבטוב הוא שמח, כך גם ברעה צריך לשמוח, אבל אין צריך אותו דרגת שמחה. וכן כתב הב"ח על או"ח סימן רכב: ורבינו (הטור) דקדק ואמר בדעת שלמה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה וכו' והוא לפי שאי אפשר לאדם שיהא שמח ברעה וצריך לפרש דהכי קאמר כשם שהוא מברך על הטובה בשמחה שאז מברך בדעת שלמה ובנפש חפצה כך יברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה.

אמנם ברע"ב על מסכת ברכות (פרק ט משנה ה) כתב: חייב אדם לברך על הרעה - כשמברך דיין האמת על הרעה, חייב לברך בשמחה ובלב טוב כשם שמברך בשמחה הטוב והמטיב על הטובה, משמע שצריך אותו שיעור שמחה, וכן הבאנו לעיל בהערה 7.

לסיכום:

כאשר קורה דבר לא רצוי, מצווה מהתורה להעביר במחשבתו
 (לפחות וראוי גם בפיו) שתי מחשבות:
 שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד – הכול מאת ה'.
 ואהבת את ה' – ה' אוהב אותי ועושה רק מה שטוב לי.

ז. ברכה על הרעה.

וראוי לאדם לומר בפיו בכל פעם :
 אני מאמין שיש לי אבא שהוא בעל הבית על כל הבריאה וכל מה שקורה
 בעולם זה רק ממנו יתברך, הוא אוהב אותי מאוד וחושב רק להיטיב,
 ואם קרה לי כך ודאי שזה טוב מודה אני לך אבא אוהב:
 א. על שזכית אותי עכשיו: לקיים מצוות אמונה, ומצוות אהבת ה'
 שמצוות אלו הם תכלית כל האדם בעוה"ז.
 ב. על שעשית עימדי דבר שנראה לעיני כמצער שהוא באמת דבר טוב .

פרק ד : למה ר' עקיבא חיכה כל חייו?

א. מעשה בר' עקיבא.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא/ב
 בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן? אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא זו תורה וזו שכרה ממתים ידך ה' ממתים וגו' אמר להם חלקם בחיים יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא:

ב. מתי אזכה לקיים.

ר' עקיבא אמר: "כל ימי היתי מצטער מתי יבוא מקרא זה לידי ואקיימנו" ר' עקיבא זכה לקרוא כל יום ק"ש וזכה שכאשר הגיע ל"בכל נפשך" קיבל על עצמו למסור את נפשו לבורא עולם, אבל עדין הרגיש ר' עקיבא שחסר לו מעלה עצומה – לקיים, ולכן כל ימיו חיכה וציפה מתי כבר לא רק יקרא את "בכל נפשך", אלא גם יקיים את זה⁹.
 כל יהודי צריך להרגיש גם כך: בקריאת שמע אני קורא בכל מאודך – בכל מידה ומידה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד, מתי אזכה לקיים את זה בפועל ובשמחה¹⁰.
 וכבר אמרו שהרבה פעמים יותר קל למות על קידוש ה' מאשר לחיות על קידוש ה', דהיינו יתכן והמעלה לזכור בחיי היום יום שהכול מאת ה' גדולה יותר מלמות על קידוש ה' שזה חד פעמי.

ג. העצה של ר' עקיבא.

שאלו אותו תלמידיו: רבינו עד כאן?

⁹ שמעתי לדרוש את המילה ואקיימנו גם מלשון קיום שטרות (שטר שבאים לתבוע את פרעונו צריך להוכיח בעדים שהשטר לא מזויף), שר"ע אמר כל יום אני חותם על שטר שאני מסכים למסור נפשי בשביל בורא עולם, מתי גם אזכה לתת תוקף וקיום לכל השטרות שהתחייבתי בהם.
¹⁰ שאלו אותי: שלפי זה אדם גדול צריך להכות מתי אזכה והתינוק יקום בלילה, ואני אזכה למסור את שנתי בשמחה בשביל בורא עולם, ולכאורה הדברים נכונים.

כה

צריך להבין: מה שאלו אותו התלמידים, וכי לא ידעו את הדין של בכל
נפשך? וגם מה הוא ענה להם?

התלמידים לא שאלו אותו על עצם קיום הדין, התלמידים שאלו אותו
רבינו כיצד מגיעים לדרגה כזו שגם בשעה כזו שסוקרים את בשרך אתה
מסוגל לקרוא את קריאת שמע ולקבל מלכות שמים בשמחה ובאהבה!?

אמר להם ר' עקיבא: כל ימי היתי מצטער, זה לא מגיע ברגע אחד, הרבה
הכנות עשיתי בשביל להגיע לרגע זה, בכל יום חכיתי מתי אזכה לקיים
את זה כראוי, וממילא עכשיו לא קשה לי כלל.

ולמדנו מכאן יסוד גדול: שכיצד קונים את הכוח לעמוד בנסיונות? על
ידי ההכנה מקודם, שאדם מתכנן מה יעשה כאשר יגיע לידי נסיון.
והארכנו בזה פרק ו' ג. סיכום.

מצוות יראת ה' היא מצווה תמידית – לחשוב מחשבות שמביאות את
האדם ליראת ה'.

א. בזמן שיש לאדם נסיון חובה לחשוב מחשבות שמביאות ליראת ה'.

ב. מצוות האמונה היא מצווה תמידית – לחשוב מחשבות שמביאות את
האדם לידי ההרגשה בלב שה' שולט בכול והכול מרצונו.

ג. בזמן שיש לאדם נסיון חובה לחשוב מחשבות שמביאות לידי אמונה
ואהבת ה' יתברך, וגם זה חלק ממה שאמרו חייב לברך על הרעה.

ד. למה רצה ר' עקיבא למות?

מדוע רצה ר' עקיבא למות למה לא רצה להמשיך ללמד עוד תלמידים?
 ת: האדם בא לעולם להכיר את מידותיו של הבורא ובעיקר את מידת
 רחמיו, עיקר המעלה לדעת את מידת רחמיו היא לא כאשר הכול טוב
 לך, אלא כאשר הוא נוהג במידה שנראית לך מידת הדין ואכזריות, ואתה
 לא זז מאמונתך ומאמין שה' אחד תמיד הוא רק טוב, בכך מגיע האדם
 לשיא הפסגה הנדרשת ממנו, ורק כך עושה נחת ליוצרו באופן המושלם
 ביותר.

ה. הלכה למעשה.

משנה ברורה סימן ס"ק ג:

יקרא ק"ש באימה ויראה - ונראה דאימה ויראה זו. היא באופן זה שיכוין
 בשעה שהוא קורא את שמע לקבל עליו עול מ"ש להיות נהרג על קידוש
 השם המיוחד דזהו בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך ועל זה אמר הכתוב
 כי עליך הורגנו כל היום כי אז בכונה זו יקראנה באימה ויראה ורתת
 וזיע.

ספר חיי אדם - חלק ראשון - כלל כא סעיף יא:

יכוין "שמע ישראל", ר"ל קבלו עליכם, ה' שהוא אלהינו, שאנחנו
 מאמינים בו, הוא ה' אחד בכל העולמות, בשמים ובארץ וד' רוחות
 העולם. ולכן יאריך באחד ... וטוב שיכוין ג"כ שהוא מוסר עצמו להריגה
 בשביל אמונה זו, וידמה בדעתו כאלו הוא נשרף עכשיו על קדושת שמו,
 לקיים "כי עליך הורגנו כל היום", ויחשב לו כאלו עשה בפועל ממש.
 וזאת למודעי, שאף שמלשון זוה"ק בכמה מקומות משמע שחיוב של
 מסירת נפש בפסוק זה דוקא בתיבת אחד, דז"ל בפרשת משפטים, ומיחד
 להקב"ה בכל יומא למיהוי מיתתיה באחד, כגונא דשחיטת בהמה
 בתריסר בדיקות דסכין ובסכין, דאינון אחד כו', עכ"ל. גם בפרשת צו ז"ל,
 בכל יום ויום צריך בר נש לאזדהרא בתיובתא ולממסר רוחיה לגביה
 דיפוק באחד כו', עכ"ל. ובהקדמת תקונים ז"ל בקצור, והאי איהו רחימו
 דמאריה מאן דמסר נפשיה ב"אחד" ברחימו דמאריה כו', עכ"ל. מכל זה
 משמע שמסירת נפש יהיה בתיבת אחד דוקא. אך בלתי אפשר שיאריך
 באות ח' ד"אחד" כל כך עד שיכוין פירוש המלה של אחד ולצייר
 במחשבתו איזה מיתה של מסירת נפש, אך בודאי שכוונת הזוהר
 למימסר נפשו באחד, ר"ל אחר שיכוין פירוש המלה דאחד וכנ"ל. ואחר

שישלים תיבת אחד ויגמור מחשבתו הנ"ל, אז יקבל על עצמו מסירות נפש¹¹.

ו. סיכום:

- א. מצווה לכוין בשעה שקורא אחד או מייד לאחר מכן שמסכים למסור נפשו על קידוש השם, לא הספיק יכוין כך במילים בכל נפשך.
- ב. ראוי לכוין במילים בכל מאודך לקבל על עצמו שכל מה שיבוא עליו (כגון שהתינוק יבכה בלילה) יקבל באהבה ובשמחה.
- ג. דרגה גבוהה מזו היא לא רק לקבל על עצמו דברים אלו, אלא גם לזכות לקימם בפועל, ולכן צדיקים מחכים מתי יזכו לקיים מצוות אלו.
- ד. ר' עקיבא לימד את תלמידיו שבשביל לזכות לקיים מצוות אלו בשמחה יש לעשות הכנות לכך מראש.
- ה. דרגה זו של לקבל בשמחה ובאהבה את רצון הבורא כל כך גדולה שר' סבר שעדיף לו למות ולהפסיד את לימוד התורה לתלמידיו העיקר לזכות לדרגה נפלאה זו.

¹¹ ועיין בפרק ח: באור הרשב"א על פרשת שמע שדעתו שאת הכוונה למסירות הנפש יש לכוין במילים בכל נפשך, ולכן נראה שמי שלא מספיק לכוין באחד יוכל לכוין לפחות במילים בכל נפשך.

פרק ה : למה לשמוח בדבר רע?

א. חידוש נפלא שחידש רבינו בעל הטורים.

חידוש נפלא כתב בשו"ע (רכ"ב סעיף ג) ומקורו בטור: במשנה שנינו "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה" מקובל בעולם כי הסיבה שצריך לברך על הרעה כמו על הטובה, היא כי ה' עושה רק טוב, זה נכון ע"ש במ"ב, אבל רבינו הטור חידש פרוש חדש בטעם השמחה והובא בשו"ע והוא: שהיות וכשקורה לאדם רעה הוא זוכה לקיים הרבה מצוות כמו שראינו לעיל, ממילא האדם שמח לא ביסורים אלא בזה שזיכה אותו ה' יתברך בהרבה מצוות וזה לשונו "כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם שהיא (עבודת ה' - המצוות) שמחה לו".

(וכ"כ במכתב מאליהו ח"ה עמוד 284).

כיצד יהודי לא ישמח שהוא זוכה לקיים את שני הדיברות שרק אותם שמענו מפי ה' בעצמו, ואת מצוות שמע ישראל ומצוות ואהבת.

ומדברי הר"ן בדרוש השישי משמע שמה שאומרת הגמ' (מכות כד/א) "בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה" הכוונה שהשכר על מצוות האמונה הוא יותר גדול מכל המצוות, וזו המצווה שהכי כדאי לאדם להתחזק בה מכל המצוות שבתורה - מצוות האמונה. נמצא שהזוכה להאמין שתינוק בוכה המעירו בעוד לילה זה מאת ה' ולטובה זכה למצווה הגדולה ביותר, וכיצד לא ישמח.

ב. היכן יש "נהפוכו" ביהדות לא רק בפורים?

מבואר במסילת ישרים: שיהודי בן מעלה מפנים לעצמנו שהמצוות שבמחשבה הם המצוות הגדולות ביותר שיש לאדם, והמצווה הגדולה ביותר היא לחשוב שאני אוהב את ה', וה' אוהב אותי, והיות וכאשר רע לאדם, יותר קשה לו לחשוב זאת, שלענניים זה נראה הפוך, נמצא שאם למרות הקושי העברנו במחשבה שה' אוהב אותי ועושה איתי רק טוב, קיימתי מצווה גדולה היום, ולכן אני שמח מאוד, נמצא שיש ונהפוכו כל השנה כשרע לך זה הכי טוב לך.

ג. מסילת ישרים - פרק יט.

אֵךְ בְּעֲלֵי הַדְּעָה הָאֲמִתִּית אֵינָם צָרִיכִים אֶפְלוּ לִטְעַם הַזֶּה, כִּי הֲרִי אֵין
 לָהֶם לְכוֹן עֲצָמָם כָּלֵל, אֶלֶּא כֹּל תִּפְלֹתָם לְהַגְדִּיל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,
 וְלַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו, וְכֹל מֵה שִׁיתְגַּבְּרוּ עֲכוּבִים נִגְדָּם עַד שִׁיִּצְטָרְכוּ הֵם
 יוֹתֵר כַּח לְהַעֲבִירָם, הִנֵּה יֶאֱמָץ לִבָּם וַיִּשְׁמְחוּ לְהִרְאוֹת תִּקְף אֲמוּנָתָם, כְּשֶׁר
 צָבֵא הָרְשׁוּם בְּגִבּוֹרָה, אֲשֶׁר יִבְחַר לוֹ תַמִּיד בְּמִלְחָמָה הַחֲזָקָה יוֹתֵר,
 לְהִרְאוֹת תִּקְפוֹ בְּנִצְחוֹנָה. וְכִבֵּר מְרָגֵל זֶה הָעֲנִין בְּכֹל אוֹהֵב בְּשֶׁר - וְדָם
 שִׁיִּשְׁמַח כְּשִׁיִּזְדַּמֵּן לוֹ מֵה שִׁיוּכַל לְהִרְאוֹת בּוֹ אֶל אֲשֶׁר הוּא אוֹהֵב, עַד הֵיכֵן
 מְגִיעַ עֵצָם אֶהְבְּתוּ:

ד. סיכום:

כח. השולחן ערוך מסביר שכיצד אדם ישמח שמגיעים עליו יסורים:
 שיתבונן שזכה לקיים מצוות גדולות מאוד וזה השמחה האמיתית.
 כט. הנביא חבקוק גילה לנו שהשכר על מצוות האמונה הוא הגדול
 ביותר מכל המצוות, ובמצווה זו כדאי מאוד להתחזק תמיד.
 ל. יהודי עובד ה' שמח שרע לו יותר מאשר שטוב לו (ונהפוכו), היות
 ואז יכול יותר לעבוד את ה', ולעשות נחת רוח ליוצרו.

פרק ו : מתי יש חובה לקיים מצוות אמונה ואהבת ה'?

א. מחשבות של יראת השם – רשות וחובה.

כתב החינוך : תלב. מצוות יראת השם. להיות יראת השם יתברך על פנינו תמיד לבלתי נחטא ... ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן ובכל מין האדם, וזאת אחת מן המצוות התמידיות על האדם, שלא יפסק חיובן מעל האדם לעולם, אפילו רגע אחד, ומי שבא דבר עברה לידו חייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו הפרק, שהשם ברוך הוא משגיח בכל מעשה בני אדם, וישיב להם נקם כפי רע המעשה. והעובר על זה ולא שת לבו לכך באותן שעות בטל עשה זה, שזו היא שעת קיום עשה זה בכוון. ואולם כל ימי האדם וכל עתותיו בכלל המצוה לעמד זריז ונזכר עליה.

למדנו מדברי החינוך שלמרות שלמצוות יראת ה' אין זמן חיוב אבל בזמן שיש נסיון חובה לעורר רוחו על יראת ה'.

ב. מחשבות של אמונה - רשות וחובה.

כשם שלמדנו לגבי מצוות יראת ה' יש שני מצבים רשות חובה, כך יש לומר שלמרות שמצוות אמונה (אנכי ולא יהיה ושמע ישראל) ומצוות אהבת ה' אין להם זמן קבוע, אבל בזמן שיש נסיון חובה על האדם לעורר אז רוחו ולתת אל ליבו דברים אלו, ואם לא חשיב מבטל עשה.

כאשר משתנים התכנונים, יש כאן קריאה מבורא עולם: בני יקירי: רוב היום יש לך רשות האם להיזכר בי, אבל עכשיו אני מבקש ממך תזכור שאני קיים, ושאני אוהב אותך. אילו היה ה' נגלה אליך בחלום ואומר בני היקר הריני מנסה אותך איך היינו מגיבים?

ג. סיכום.

ד. מצוות יראת ה' היא מצווה תמידית – לחשוב מחשבות שמביאות את האדם ליראת ה'.

ה. בזמן שיש לאדם נסיון חובה לחשוב מחשבות שמביאות ליראת ה'.

ו. מצוות האמונה היא מצווה תמידית – לחשוב מחשבות שמביאות את האדם לידי ההרגשה בלב שה' שולט בכול והכול מרצונו.

ז. בזמן שיש לאדם נסיון חובה לחשוב מחשבות שמביאות לידי אמונה ואהבת ה' יתברך, וגם זה חלק ממה שאמרו חייב לברך על הרעה.

פרק ז : דיני הכנה למצווה.

א. מעלת ההכנה למצווה.

בגודל חשיבות ההכנה למצווה מצאנו דברים נפלאים בספר חיי אדם - חלק ראשון - כלל סח סעיף כה. "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ר"ל שמחויב כשירצה לעשות איזו מצוה לא יעשה אותה בחפזון ובפתאום, רק שישמור וימתין (כמו ואביו שמר את הדבר) ויתיישב בדבר היטב איך יעשה, ... ונ"ל שזהו ג"כ מה שכתוב ושמרתם את המצות.¹²

וזו שיסדו לומר "הנני מוכן ומזומן לקיים" כו', ור"ל שכבר אני מוכן ומזומן. וזהו "הכון לקראת אלהיך ישראל", ר"ל שתכין עצמך מקודם ולא בפתע פתאום. וכבר בחנתי בנסיון שכאשר עשיתי מצוה בפתאום לא קיימתיה כראוי, לכן צריך ליזהר בזה.

ב. להתכונן לפני השינה.

לכן עצה טובה לאדם שיש לו ניסיונות שהתינוק בוכה לפעמים בלילה, כל לילה לפני השינה כדאי לו לקבל על עצמו מראש את המצוות הנ"ל.

ויחליט בליבו ועדיף שיאמר בפיו (ע' מ"ב סימן ר"נ סק"ג):

אם יעירו אותי משמים הלילה מהשינה, ויעמידו אותי בנסיון:

אני מקבל עלי לקיים את המצוות עשה שכתבת לנו בתורתך הקדושה:

א. אנכי ה' אלוקיך, להאמין שכל מה שקורה בעולם הוא מרצונך ומחפצך.

ב. לא יהיה לך שנאמין שאין לאף אחד בבריאה כוח לעשות דבר בלתי רצונך.

ג. וכל זה כלול במצוות שמע ישראל ה' אלוקינו (שנאמין שאתה משגיח). ה' אחד (שאין לאף כוח ללא רצונך).

ד. ומצוות ואהבת את ה' אלוקיך ... בכל מאודך, להאמין שכל מה שקורה לנו הוא הכי טוב שיכול להיות בשבילנו .

ועיין לעיל (פרק ד: ג.) שהבאנו שר"ע לימד את תלמידיו שהדרך לקבל את היסורים באהבה היא על ידי שמתכוננים לכך מראש.

¹² ניתן להוסיף שאולי גם זה כוונת התורה בפסוק: "ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" וכן אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", שנלמד תורה בצורה כזו שנשב ונחכה מת נזכה לקיים מצוות אלו.

ג. שמתכוון משרה על עצמו קדושה – נפש החיים.

ובנפש החיים כתב: וזה שתקנו נוסח ברכות המצו' אשר קדשנו במצותיו. וכן וקדשתנו במצותיך. כי מעת שעולה הרעיון לקיים מצוה. תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו. וכתוב מפורש והתקדשתם והייתם קדושים וכמאמרם ז"ל (יומא ל"ט א') כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה ר"ל שמלמעלה נמשך עליו הקדושה משרשה העליון של המצוה.

וכבד למדנו לעיל (פרק ד: ה. מעל): שמי שמקבל על עצמו מסירות נפש/רצונות – נחשב לו כאילו קיים בפועל.

ד. חידושו של ר' שלמה קלוגר - לקבל לפני מועיל כאילו עשה.

עוד מעלה נוספת יש בזה שמקבל על עצמו מראש שאם יבואו עליו יסורים מודה שהם מאיתו יתברך ולטובה, על פי מה שחידש ר' שלמה קלוגר זצ"ל בספרו (חכמת התורה פ' ויחי עמוד כ"ה) וזה לשונו: "באמת לא כל אדם סביל דא להיות בידו לקבל הרעה בשמחה, אך העצה לזה, דבזמן שעדין לא הגיע לאדם הרעה, אז כיון דאמרו חז"ל באבות אל תתיימש מן הפורענות, ויש לו לחוש בכל יום אולי יבאו עליו ייסורין, לכן אז בעת הרווחה, יתן לו הודאה שאם ח"ו יבואו עליו ייסורין, מודה שהם לטובה ומקבלם מעתה בשמחה, וזה בידו לעשות, כיון דעתה עדין אינו ברעה נקל לו לעשותו, ואז אף אם אח"כ אינו מקבלם בשמחה, מהני לו קבלה זו שמתחילה כאילו עתה קיבלם בשמחה. (מתוך הספר מישרים אהבוך - הלכות אהבת ה' להשיג - 02-5635380).

ה. סיכום:

- א. חייב אדם להכין את עצמו לפני קיום המצווה, שנאמר: הכון לקראת אלוקיך ישראל.
- ב. ר' עקיבא לימד את תלמידיו בשביל לקבל יסורים באהבה חייבים להתכוון לפני.
- ג. מי שיודע שבנו לפעמים בוכה בלילה יקבל על עצמו לפני השינה מצוות: אנכי, לא יהיה, שמע ישראל, ואהבת.
- ד. מי שקשה לו לקבל את היסורים בשמחה, לפחות יקבלם בשמחה לפני שהם מגיעים ויחשב לו שקיבלם באהבה.

פרק ח : באור הרשב"א על פרשת שמע.

בפרק ב : ' למדנו את באור הרשב"א על פסוק ראשון, בפרק זה נלמד את המשך דברי הרשב"א על באור כל פרשה ראשונה של קריאת שמע, ובהמשך נוציא ממנו דברים למעשה.

א. אהבת ה'.

"ואחר שנדע ונסכים על זה (שה' שליט בכל הארץ, כמבואר בפסוק שמע ישראל) אז באמת ראוי לאהוב אותו בכל לבבנו ובכל נפשנו ובכל מאודנו, (ומדוע נאהב אותו?) כי משלו הכל, ומשלו נתן לו. כמאמר דוד מלך ישראל ע"ה (דה"א כט, יד) כי ממך הכל ומידך נתנו לך, והוא אומרו ואהבת את ה' אלהיך.¹³

ב. בכל לבבך.

בכל לבבך - בשני יצריך וכמו שאמרו ז"ל (ברכות נד, א) בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע. (כיצד אוהבים את ה' ביצר הרע?) ויצר הרע הוא המפתה לאדם ללכת אחר חמדת הלב. והזהירנו להיות חשק עבודתו ואהבתו ית' מבזה כל החשקים. כאומרו (שה"ש ח, ז) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה [בוז יבוזו לו]. (הרשב"א מסביר שביצר הרע הכוונה להסכים למסור את כל חמדת לבבך לבורא עולם, מחמת אהבתך אותו) והוא מדתו של אברהם אבינו ע"ה, שניתן לו בן בעת זקנתו אחר היותו חשוך בנים ושנתאוה לו כל ימיו, והיה המעולה שבמין האנושי, ועיקרו בחפץ חסד, ונעשה לו אכזרי לאהבת בוראו לשחוט אותו בידו. ועזב ושכח אהבת בנו יחידו אשר אהבו תכלית אהבה, וחשק להיות אהבתו גוברת ומשכחת כל החשקים והתאוות¹⁴ והוא שנקרא אוהב, באומרו (ישעיה מא, ח) זרע אברהם אוהבי.

13. מבואר בדברי הרשב"א: שאם נחיה את האמת שה' שולט בכול והוא נותן לנו הכול, ממילא נאהב אותו, ומה שאין אנו זוכים כל כך לאהוב את ה', זה בגלל שאנחנו לא חיים את האמונה שהכול מגיע ממנו, ולפ"ז אדם יכול לדעת כמה יש לו אמונה, על ידי שיתבונן כמה אהבת ה' יש לו מחמת כל מה שיש לו, ויראה אם הוא חי אמונה באמת.

14. התבונן בדברי הרשב"א שמבואר בהם דבר נפלא, שהנה ידוע הקושיה מה היה נסיון העקדה הרי כל יהודי שהיה ה' אומר לו במפורש עקוד את בנך היה עוקד, ומה גדולתו של אברהם אבינו? אלא מבאר הרשב"א: שמעלת אברהם היתה לא בעשיה, אלא בזה שרצה יותר לעשות את רצון ה' לעקוד את בנו מאשר שבנו יהיה חי מחמת גודל אהבתו את ה' יתברך וזוהי מעלה גדולה מאוד.

ג. ובכל נפשך.

ובכל נפשך - כולל כל מה שיגיע לאדם מן הנזקים והצער, ואפילו נטילת נפשו¹⁵ בקיום המצות. כאמרם ז"ל (ויקר"ר לב, א) מה לך יוצא ליסקל? על שמלתי את בני! מה לך יוצא לישרף? על שנטלתי את הלולב! והוא מדתו של יצחק אבינו ע"ה שנעקד על גבי המזבח ופשט צוארו תחת הסכין לחשבו כי השי"ת חפץ בכך.

ד. ובכל מאודך.

ובכל מאדך - למאוס כל ממונו אם יצטרך לכך לקיים עבודתו ית', כיעקב אבינו ע"ה שמאס בעושר בית אביו, ובחר לו להיות יושב אהלים. ואמר (בראשית כח, כב) וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. ובמדרש (תנחומא ויחי ו) שנתן כל נכסיו שהביא מחוצה לארץ בקניית המערה, כמ"ש (בראשית נ, ה) בקברי אשר כריתי לי. שנעשה לו כרי מנכסיו בדמי מערת המכפלה.

ה. והיו הדברים... על לבבך.

והכלל: שצריכין אנו לקבוע בנפשנו הסכמה מוחלטת בכל עת שנקרא הקריאת שמע שאנו מסכימין למסור כל תאוותנו וחשקי לבבנו וכל נפשנו מן האברים ועד נטילת נפש והממון על יחוד קדושת שמו וקבלת מלכותו. ושנראה בציור הלב כאילו באנו לידי כך וקיימנו. והוא אומר (תהלים מד, כג) כי עליך הורגנו כל היום. וכי אפשר ליהרג בכל יום, אלא שבכל יום שאנו קורין בק"ש ובכל נפשך ומסכימים על כך הרי הוא כאילו הורגנו באותה שעה עליו ית', כי כל המסכים על זה כאילו עשאו. והוא שאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך. ר"ל יהיו מוסכמים וחקוקים על לבבך. ומדעתי כי זה היה מדעת מ"ש בגמרא בברכות, (יג, ב) עד היכן כוונת הלב עד על לבבך. כי בלתי גמר כוונת הלב והסכמתו לא יתכן אמיתת הענין. ע"כ באומרנו על לבבך צריכין אנו להתבונן על כוונה הזאת

15. הרשב"א לומר שככל נפשך אין הכוונה דווקא למסירות נפש – מוות, אלא כוונת התורה להסכים לקבל כל נזק וצער בשביל עבודת הבורא אפילו עד מסירות נפש, לדוגמא: לקום לתינוק באמצע הלילה שעייפים זה נכלל ב בכל נפשך שיש בזה הרבה צער. וכן כתב הרמב"ן (דברים ו, ה): וכדברי רבותינו שדורשין בגמרא (ברכות נד) מכאן יהרג ואל יעבור, יהיה "בכל נפשך" תוספת, מפני שאמר בכל לבבך ובכל מאדך אמר גם כן בכל נפשך וטעם שתאהבנו כנפשך, שתתן אותה באהבה או שנקראו היסורין או האברים חצי הנפש, ובהריגה יאמר בכל נפשך.

לה

ושנסכים עליה, וע"כ נ"ל שהלכה כדברי מי שאומר עד על לבבך, עד שם צריך כוונת הלב.

ו. ושנתם לבניך.

ואמנם לא יתכן הכוונה האמתית אף בגמר הלב על זה כולו אם תהיה בהסכמה הכרחית מתוך היראה, כי מסכים לפחד הגמול והעונש, ושמח היה אם לא נצטווה ולא נצרך לכך ואין זו עבודה שלימה, עד שיהיה שמח בעת שנצטווה ומצא עצמו בגמר דעתו על הקיום. והוא אומרו ושנתם לבניך ודברת בם, כאדם המלמד לבנו דברים ערבים עליו והם מורגלים בפיו ומדבר מהם תדיר, שאין אדם מדבר בדברים שלבו קץ ומואס בהם.

ז. והיו לטוטפות בין עיניך.

ולהניח אותם כעדי בין העינים, והוא אומרו והיו לטוטפות בין עיניך, שיהיה הדבר תמיד בין עיניו, ושלא יעבור אפילו רגע. טוטפות עדויים (תכשיט). וכמו ששנינו בשבת (נז, א) ולא בטוטפת ולא בסרביטין¹⁶. ולכתוב אותם על פתחי השערים, כדי שיהא הדבר תמיד בין עיניו, ושלא יעבור אפילו רגע מזכרונו, וכדי שנתפאר ונתעדן בו:

ח. סיכום.

למדנו מדברי הרשב"א: שהתורה מצווה לנו למסור את חשקי לבבנו לבורא עולם – מחמת אהבה אליו, פירוש: שיותר נחשוק לעשות רצונו מאשר מה שאנחנו חושקים בו.

ט. חלוקת פרשת שמע לשניים.

על פי דברי הרשב"א הללו ניתן לתת עצה טובה שעוזרת לכוונה בפרשת קריאת שמע, על ידי חלוקת הפרשה לשני חלקים:

א. מצוות יחוד ה' ואהבתו.

ב. כיצד מקימים זאת למעשה.

חלק א' של קריאת שמע זה הפסוקים:
שמע ישראל ידוד אלהינו ידוד אחד:

¹⁶. מבואר בדברי הרשב"א חידוש נפלא: שמצוות "שויתי ה' לנגדי תמיד" המופיעה ברמ"א בסימן א', וכדברי הגר"א היא כל מעלת הצדיקים, היא מצווה דאורייתא הכתובה במילים: והיו לטוטפות בין עיניך.

ואהבת את ידוד אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

חלק ב' של קריאת שמע זה כיצד מקימים את שני המצוות הללו:

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך:

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך:

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

פרק ט : נסיון העקדה שלך.

א. כיצד זוכים לעקידת יצחק שלי?

אברהם אבינו זכה לעמוד בנסיון העקידה, ובזה זכה להמון ברכות מבורא עולם לו ולצאצאיו, אנו מזכירים זכות עקידת יצחק בראש השנה, ויש שמזכירים זכות זו בכל יום בתפילת שחרית, וכמו שכתב רש"י (בראשית כב,ו) למה נקרא שמה "מאכלת"? על שם שישראל אוכלים מתן שכרה.

האם גם אני יכול לתת לה' יתברך נחת רוח, כמו שנתן לו אברהם אבינו בעקידת יצחק? נתבונן מה היה מעלת אברהם אבינו בעקידת יצחק ונראה כיצד גם אתה יכול קצת לזכות לזה.

ב. מה היה הנסיון של אברהם?

התבונן בדברי הרשב"א בפרק הקודם שמבואר בהם דבר נפלא, ידוע הקושיה מה היה נסיון העקדה הרי כל יהודי שהיה ה' אומר לו במפורש עקוד את בנך היה עוקד, ומה גדולתו של אברהם אבינו? מבאר הרשב"א: שמעלת אברהם היתה לא בעשייה, אלא בזה שרצה יותר לעשות את רצון ה' לעקוד את בנו מאשר שבנו יהיה חי מחמת גודל אהבתו את ה' יתברך וזוהי מעלה גדולה מאוד.

ג. הלכה למעשה.

לפי זה: כאשר התינוק בוכה באמצע הלילה, וכלפי שלמדנו בפירוש פסוק שמע ישראל, אנחנו מצווים להאמין שבורא עולם הוא זה שגרם שהתינוק יבכה, ונמצא שבורא עולם אומר לי כאן: בני יקירי אני מבקש ממך שתקום ותעזור לבני הקטן שצריך עזרה מסוימת והוא כרגע בצער, אם אזכה והצליח לחשוק יותר לעשות רצון הבורא (לעזור לבנו היקר) מאשר חשקי לבבי (להמשיך לישון) וכלשון הרשב"א: "והזהירנו להיות חשק עבודתו ואהבתו ית' מבזה כל החשקים" זכיתי לקיים מעין עקידת יצחק, שהרי עקדתי את חשקי לבבי מפני רצון בוראי.

ד. צריך להתבונן בשני דברים:

א. (בראשית כב א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי: וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֲהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד

לח

הָהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ: וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיַּחְבֵּשׁ אֶת חֻמְרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אֹתוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֵצִי עָלָה וַיִּקַּם וַיִּלָּךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים:
צֵרִיךְ לַדְּמִיּוֹן: וַיְהִי אַחֲרַי שִׁישְׁנָה רַבְקָה (שֵׁם בְּדוּי) כַּמָּה שְׁעוֹת בַּלַּיְלָה, וְהָאֱלוּקִים נִיסָה אֶת רַבְקָה, וַיֹּאמֶר ה' (זֶה הַתִּינוּק הַבּוֹכָה) אֵל רַבְקָה וַתֹּאמֶר הַנְּנִי (רַבְקָה קָמָה מִמִּיטָתָה): וַיֹּאמֶר ה': קַחִי נָא אֶת שְׁנֵי בָנֶיךָ אֲשֶׁר הֵינִי מְאֹד מְתוּקָה לָךְ (כַּדְּכַתִּיב מִתּוּקָה שְׁנַת הָעֵמֶל) וְלָכִי אֵל מִיטַת בְּנִיךָ וְהָעֵלִי שֵׁם אֶת חֲמַדַּת לְבַבְךָ לְעוֹלָה, כַּמָּה זְמַן שְׂאוֹמֵר אֵלֶיךָ. וַתִּקַּם רַבְקָה בְּזַרְיָזוֹת וּבִשְׂמֵחָה וַתִּרְחַץ אֶת יָדֶיהָ וַתִּלְבַּשׁ אֶת מְנַעְלֶיהָ, וַתִּקַּם וַתִּלָּךְ אֵל מִיטַת בְּנָהּ, וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר חָפֵץ הָאֱלוּקִים.
ב. הַנְּסִיּוֹן הוּא לֹא הַמַּעֲשֵׂה שֶׁכֵּן כַּמַּעַט כֹּל אָב וְאִם לֹא יִתְּנוּ לְבָנֵם לְבָכוֹת כֹּל הַלַּיְלָה, וְכִמוֹ שֶׁשְׂאֵלְנוּ לְגַבִּי הָעֵקִידָה שֶׁכַּמַּעַט כֹּל יְהוּדֵי הִיא עוֹקֵד אֶת בְּנוֹ אִם ה' הִיא אוֹמֵר לוֹ, הַנְּסִיּוֹן הוּא רַק הַרְצוֹן וְהַחֲשֵׁק.

ה. כִּיצַד זֶה נִרְאֶה לְמַעֲשֵׂה?

- א. אִם אֲנִי חוֹשֵׁק לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרָא עוֹלָם אֲנִי לֹא לְהוֹט שֶׁהַתִּינוּק כָּבֵר יִירָדָם, שֶׁהָרִי אֲנִי עֹכְשִׁיו זוֹכָה לְקִיּוּם רְצוֹן אָבִי הָאֱהוּב וְלִמָּה לִי לְבָרוּחַ מַעֲשִׂית רְצוֹנוֹ.
 - ב. אֲנִי לֹא קָם אִם מִרְמוֹר פְּנִימִי (לִמָּה שׁוֹב הוּא עוֹשֶׂה לִי אֶת זֶה), אֲלֵא אֲנִי קָם בְּשִׂמְחָה שֶׁהָרִי אֲנִי זוֹכָה לְעֵקוּד לֵה' אֶת חֲשֵׁקִי לְבָבִי עַל גַּבִּי מִזְבַּח אֱהַבְתוּ יִתְּבָרֵךְ.
 - ג. אֲנִי לֹא מִסְתַּכֵּל עַל הַבֵּן זוּג, אוֹלֵי הוּא יְקוּם, אֲלֵא אֲנִי קָם רֵאשׁוֹן בְּשִׂמְחָה, וְכִי אָדָם שֶׁחוֹשֵׁק בְּדַבָּר מִשְׁאִיר אוֹתוֹ לְאַחֵר.
 - ד. אֲנִי חוֹזֵר לְמִיטָה בְּסוּף בְּשִׂמְחָה כִּמוֹ אָדָם שֶׁהִיא מְקַבֵּל 500 ש"ח עַל כֹּל פְּעַם שֶׁהִיא קָם מִהַמִּיטָה לְתִינוּק בּוֹכָה.
- כְּדָאִי לְקִרְוֵא אֶת הַדְּבָרִים בְּפֶרֶק סִיכּוּם הַחוּבֵרֶת – הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה.

פרק י : מצוות החסד והנתינה.

לעיל דיברנו על מצוות האמונה שאדם יכול לקיים שה' מזכה אותו ל"ותקם בעוד לילה", עכשיו נדבר על מצוות החסד שיש בדבר.

א. האם יש מצוות חסד בעזרה שאנו נותנים לילדינו?

מדרש רבה בראשית פרשה נח פסקה ט
 "ואחרי כן קבר אברהם הה"ד (משלי כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים
 צדקה וכבוד רודף צדקה זה אברהם שנאמר ושמרו דרך ה' לעשות צדקה
 וחסד שגמל חסד לשרה ימצא חיים ושני חיי אברהם מאת שנה ושבעים
 שנה וחמשה שנים צדקה וכבוד אמר רבי שמואל בר יצחק אמר לו
 הקב"ה אני אומנותי גומל חסדים תפסת אומנותי בוא ולבוש לבושי
 ואברהם זקן בא בימים".

דברי המדרש קשים מאוד, לא מצא המדרש במה לציין את החסד של
 אברהם אבינו רק בזה שקבר את שרה אשתו, הרי זה דבר שכל אדם
 הפשוט ביותר עושה, ומה מעלה יש בזה לאברהם אבינו?

ב. חסד של אברהם אבינו – הסבא מסלבודקא.

הסבא מסלבודקא זצ"ל היה מרבה בשיחותיו להביא דברי חז"ל אלו בהם
 ישנה ידיעה מרעישה שיכולה לרומם את האדם ולנשאו, אנחנו מורגלים
 לחשוב שלעשות חסד הינו ללכת ולהיטיב עם הזולת, אבל האמת שכל
 הטבה שאדם עושה עם זולתו, ואפילו עם בני ביתו ואפילו עם עצמו,
 הם חסד והליכה בדרכיו של הקב"ה.

אברהם אבינו שהיה דבוק בקונו הגיע למדרגה זו, שכל מעשה חסד
 שעשה, כל הטבה שהיטיב התכוון לעשותה משום הליכה בדרכיו,
 להיטיב לצלם אלוקים, לכן כשקבר את שרה אשתו שלכאורה זה פעולה
 שכל בעל עושה ומחויב לעשות נחשב לו הדבר לחסד, כי עשה זאת
 בכוונה להיטיב לצלם אלוקים, אפילו את מעשיו שעשה לעצמו היה
 עושה משום מידת החסד.

הרי שבכל יום ויום אנו מקיימים מאות מעשי חסד והטבה, ועם קצת
 מחשבה, אדם יכול לרומם את עצמו, בזה שיהיה חסד בהכרה שכל

פעם שהוא מברך את רעהו לשלום הוא מקיים מצווה, וכן בכל פעולה של הטבה שעושה בבית, עבור אשתו וילדיו, הוא מקיים את הצווי של והלכת בדרכיו, מאידך כמה הפסד ואבדון כשאדם לא זוכר דבר זה ולא חושב עליו. (נתיבי חיים – שמות עמוד כ"ג)

לסיכום: הסבא מסלבודקא מת': שמעלת אברהם אבינו ע"ה שאפילו בפעולה טבעית שכל אדם עושה, הוא לא עשה אותה מחמת טיבעו אלא עשאה מחמת הרצון ללכת בדרכיו של ה' יתברך, להיטיב לזולת – לצלם אלוקים.

ג. סיפור: כיצד לוקחים ילד לרופא?

מסופר על הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל: בתקופה שלאחר נישואיו אירע פעם שאחד מילדיו חלה ולקח אותו לרופא, ובדרך לרופא נפגש עם הגרי"א שר זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה בני ברק, וראש הישיבה שאלהו להיכן הוא הולך, והוא ענה לו שהוא לוקח את הילד לרופא, ראש הישיבה חזר ושאל אם כן לאן אתה הולך, ושוב חזר על אותה תשובה וכך חזר ושאל כמה פעמים, עד שלבסוף אמר לו ראש הישיבה, בטון של תוכחה: "הבהמה הגדולה לוקחת את הבהמה הקטנה והולכת לרופא", סיפר ר' שלום – בתחילה הייתי מופתע מאוד, לא הבנתי למה ירמזון מילותיו, אבל אז הבנתי!! כאשר אני נוטל את בני לרופא אני הולך לגמול איתו חסד, להקל מעליו את חוליו, ולא עושה כמעשה קוף בעלמא כדרך שבהמה מטיבה עם בנה.

ובמקום אחר ראיתי גירסה אחרת של סיום הסיפור:

עד שלבסוף אמר לו ראש הישיבה, בטון של תוכחה: אתה צריך לומר שהנך הולך לעשות מצוות גמילות חסד עם הילד, וכי מפני שהוא ילד שלך אין בו מצוות גמילות חסדים?

והוסיף ראש הישיבה ואמר שרוב בני אדם טועים בזה לאורך כל הדרך וחושבים שגמילות חסדים הוא רק לפתוח גמ"ח או לפתוח מוסד וכו', והאמת היא שכל הפעולות שאדם עושה בביתו בקרב משפחתו וילדיו הכל הם מצוות של גמילות חסדים וכאשר הוא מכוין לשם מצווה ירויח בכך שני דברים: א. בזה הוא מקדש את כל פעולותיו והופך אותם ממעשים פשוטים למעשי מצווה וגמילות חסד. ב. עי"ז יהיה לו יותר קל לטפל במשפחתו שבזה שהוא יודע שכאשר הוא קם לילד בלילה טורח בטיפולו במשך היום הרי הוא מקיים בכך מצוות גמ"ח, אם כן יקל עליו כל זה שהרי הוא טורח במצווה, וכמו כן אדם שהולך לעבודה אם

יחשוב שהוא הולך לעבוד כדי לקיים מצווה לפרנס את בני משפחתו נמצא שהרי הוא מקיים מצוה של גמילות חסד במשך כל השעות שהוא עמל בהם במלאכתו. (מתוך החוברת חיים וחסד עמוד ח').

ד. סיכום: האם יש מצוות חסד בעזרה לילדים?

תשובה: תלוי כיצד האדם עושה את הפעולה:

- א. שעושה ללא כוונה מחמת טבעו שרוצה להיטיב לבנו, או מלומדה – מחמת הרגל ללא שום כוונה (כמו מכונה) אין בזה כל כך מצווה.
- ב. שעושה עם כוונה ללכת בדרכיו של ה' יתברך להיטיב לבניו של ה' יתברך, בזה עושה מצווה גמורה.

ה. לפני שניגש לטפל בתינוק יחשוב/יאמר לקיים מצוות:

א. הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה שכתבת לנו בתורתך הקדושה "ואהבת לרעך כמוך" שמצווה זו גילה לנו ר' עקיבא שהיא כלל גדול בתורה, והלל אמר עליה שהיא כל התורה כולה.

ב. ומצוות עשה שכתבת לנו בתורתך הקדושה "והלכת בדרכיו" ללכת בדרכיך שאתה אוהב לעשות חסד ולרחם, שמחמת חשיבות מצווה זו חזרת עליה שמונה פעמים בתורתך הקדושה. וכמו שכתב הגר"א (משלי פרק ד פסוק יג) "כי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותו המדה לכן צריך תמיד להתחזק ואם לא יתחזק למה לו חיים".

ג. ומצוות חסד שבמצווה זו אתה חפץ כדכתיב: "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי". ומהו הדבר שאתה חפץ בו? חסד כדכתיב: "כי חסד חפצתי ולא זבח".

ד. ומצוות עשה של קידוש שמך ככתוב בתורתך "ונקדשתי בתוך בני ישראל". ולהרבות כבוד לשמך ככתוב (ישעיה פרק מג) "כל הַנְּקָרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו וְיִצְרָתִיו אֶף עֲשִׂיתִיו". שכוונתי תהיה בגידול הילדים כדי שיתפרסם יחוד שמך בעולם, ולישרם לאהבתך יתברך. שמחמת סיבה זו אהבת את אברהם ככתוב: כי ידעתיו (אהבתיו) למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט.

פרק יא : סיכום החוברת בצורת הלכות

פרק א:

- א. בשלושה סוגי מצוות נצטוינו: מצוות שבמעשה, מצוות שבדיבור ובמצוות שבמחשבה – לב.
- ב. מעלת המצוות שבלב גדולה מכולם, והיא עיקר רצון הבורא.
- ג. מצוות שבלב קונים על ידי מחשבה חזקה.
- ד. כל פעם שמעביר במוחו מחשבות שה' רוצה מקיים מצווה.

פרק ב:

- ה. מפסוק שמע ישראל ה' אלוקינו למדנו להאמין בכמה דברים:
 - א. ה' יתברך משגיח על מעשי ידינו.
 - ב. הוא בעצמו ולא שר או מלאך.
 - ג. אנחנו העם הנבחר שהבדילנו לשמו ולקחנו לחלקו.
 - ו. כאשר התינוק בוכה בלילה והאדם מעביר במחשבתו זה מה' יתברך הוא מקיים מצוות עשה דאורייתא של האמונה בה' אלוקינו.

- ז. בדיברה הראשונה של עשרת הדיברות אנכי – התחייבנו להאמין שה' משגיח על הכול.
- ח. היציאה ממצרים היא ראיה ומופת שה' שולט ומשגיח בארץ, ומסתבר שראוי לזכור זה כאשר מקימים זכירת יציאת מצרים כל יום.
- ט. בדיברה השנייה לא יהיה לך התחייבנו להאמין שאין לאף בריה כוח ללא שה' רצה בכך.
- י. שאדם כועס על ילדו הוא עלול לעבור על לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני.
- יא. בה' אחד התחייבנו להאמין שאין בריה שעושה פעולה ללא שברגע זה ה' רוצה בכך שתעשה זאת.
- יב. כאשר מגיע לאדם נסיון והוא מעביר במחשבתו מחשבות אלו, מעלתו גדולה ממי שקורא ק"ש.
- יג. הלכה למעשה: התינוק בוכה באמצע הלילה, אתה נזכר במה שלמדת ומעביר במחשבה: שמע ישראל (תפנים ללבך יהודי יקר!), ה' אלוקינו (אבינו היקר משגיח על הכול), ה' אחד (אין דבר

מג

כב. חובה לברך על הרעה בשמחה,
ואין צריך באותו שיעור שמחה
שמברך על הטובה.

פרק ד':

כו. מצווה לכוין בשעה שקורא אחד
או מייד לאחר מכן שמסכים
למסור נפשו על קידוש השם, לא
הספיק יכוין כך במילים בכל
נפשך.

כז. ראוי לכוין במילים בכל מאודך
לקבל על עצמו שכל מה שיבוא
עליו (כגון שהתינוק יבכה
בלילה) יקבל באהבה ובשמחה.

כח. דרגה גבוהה מזו היא לא רק
לקבל על עצמו דברים אלו, אלא
גם לזכות לקימם בפועל, ולכן
צדיקים מחכים מתי יזכו לקיים
מצוות אלו.

כט. ר' עקיבא לימד את תלמידיו
שבשביל לזכות לקיים מצוות
אלו בשמחה יש לעשות הכנות
לכך מראש.

ל. דרגה זו של לקבל בשמחה
ובאהבה את רצון הבורא כל כך
גדולה שר' סבר שעדיף לו למות
ולהפסיד את לימוד התורה
לתלמידיו העיקר לזכות לדרגה
נפלאה זו.

שנעשה לולא שהוא בעצמו
רצה בכך עכשיו).

יד. שאדם רואה את המזוזה מצוות
לחשוב: א. ה' שולט בכול.
ב. אני אוהב את אבי שבשמים.
ג. אני רוצה לעשות רצונו.

פרק ג':

טו. חובה לאדם להצמיד לאמונה בה'
את אהבת ה' אליו.

טז. תכלית קיום המצוות היא להגיע
לאהבת ה', וצריך האדם מאוד
להתבונן כיצד יגיע מקיום
המצוות לאהבת ה'.

יז. דרגת אהבת ה' היא הדרגה
הגבוהה ביותר בעבודת ה'.

יח. חובה לחשוב מחשבות של אהבת
ה' בזמן קריאת שמע, שאומר
ואהבת, כגון שיתבונן בחסדיו.

יט. מי שלא כיון אז, חובה עליו
לחשוב על כך פעם ביום וראוי
בבוקר לפני שאוכל.

כ. בזמן שאדם קורה לו דבר טוב
חייב לעורר בעצמו רגשי הכרת
הטוב ואהבת ה'.

כא. בזמן שקורה לאדם דבר רע
חובה לעורר עצמו שה' אוהב
אותו ועושה הכול לטובתו
הניצחית.

פרק ז:

לח. חייב אדם להכין את עצמו לפני קיום המצווה, שנאמר: הכון לקראת אלוקיך ישראל.
 לט. ר' עקיבא לימד את תלמידיו בשביל לקבל יסורים באהבה חייבים להתכונן לפני.
 מ. מי שיודע שבנו לפעמים בוכה בלילה יקבל על עצמו לפני השינה מצוות: אנכי, לא יהיה, שמע ישראל, ואהבת.
 מא. מי שקשה לו לקבל את היסורים בשמחה, לפחות יקבלם בשמחה לפני שהם מגיעים ויחשב לו שקיבלם באהבה.

פרק ח:

מב. נצטוונו על אהבת ה' יתברך על ידי שנתבונן שהכול שלו ומשלו נתן לנו.
 מג. בכל לבבך – נצטוונו שיהיה החשק לעשות רצון ה' יתברך יותר גדול מכל חשק שיש לנו, לדוגמא שיותר נרצה לקום בלילה לילדו של ה' יתברך כאשר ה' רוצה בכך מאשר להמשיך לישון.
 מד. בכל נפשך להסכים בשביל רצון ה' יתברך לסבול כל צער ונזק עד נטילת נפשו.
 מה. בכל מאודך – נצטוונו שימאס בממונו אם יצטרך

פרק ה':

לא. השולחן ערוך מסביר שכיצד אדם ישמח שמגיעים עליו יסורים: שיתבונן שזכה לקיים מצוות גדולות מאוד וזה השמחה האמיתית.
 לב. הנביא חבקוק גילה לנו שהשכר על מצוות האמונה הוא הגדול ביותר מכל המצוות, ובמצווה זו כדאי מאוד להתחזק תמיד.
 לג. יהודי עובד ה' שמח שרע לו יותר מאשר שטוב לו (ונהפוכו), היות ואז יכול יותר לעבוד את ה', ולעשות נחת רוח ליוצרו.

פרק ו':

לד. מצוות יראת ה' היא מצווה תמידית – לחשוב מחשבות שמביאות את האדם ליראת ה'.
 לה. בזמן שיש לאדם נסיון חובה לחשוב מחשבות שמביאות ליראת ה'.
 לו. מצוות האמונה היא מצווה תמידית – לחשוב מחשבות שמביאות את האדם לידי ההרגשה בלב שה' שולט בכול והכול מרצונו.
 לז. בזמן שיש לאדם נסיון חובה לחשוב מחשבות שמביאות לידי אמונה ואהבת ה' יתברך, וגם זה חלק ממה שאמרו חייב לברך על הרעה.

מה

נג. עובד ה' קם בשמחה למיטת בנו הבוכה שהרי הוא זוכה לעקוד לה' את חשקי לבבו על גבי מזבח אהבתו יתברך.

נד. עובד ה' לא מסתכל על הבן זוג, אולי הוא יקום, אלא קם ראשון בשמחה, כאדם החושק בדבר שאין משאיר אותו לאחר.

נה. עובד ה' חוזר למיטה בשמחה כאדם שהיה מקבל 500 ש"ח על כל פעם שהיה קם מהמיטה בשביל תינוק בוכה.

פרק י':

נו. מצוות חסד מתקיימת גם עם הילדים ועם רעיתו או עם הבעל, בתנאי שעושה כך מחמת רצון ה' שנלך בדרכיו שהוא טוב ומטיב.

נז. ראוי לאדם לומר לפני שניגש לעשות חסד:

נח. הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה שכתבת לנו בתורתך הקדושה "ואהבת לרעך כמוך"

נט. ומצוות עשה שכתבת לנו בתורתך הקדושה "והלכת בדרכיו" ללכת בדרכיך שאתה אוהב לעשות חסד ולרחם,

למוסרו בשביל עבודת ה' יתברך.

מו. צריכים לשמוח שזכינו לקיים מצוות עד שמתוך חביבות הדברים נלמד את בנינו דברים אלו כאדם המספר לבנו על אוצר יקר.

מז. צריך שיהיו הדברים הללו תמיד בזיכרונו ובצורה חזקה כמו שאדם רואה דבר מול עיניו.

מח. והיו הדברים – צריכים לקבוע בנפשנו בכל פעם שקוראים קריאת שמע הסכמה מוחלטת על כל הנ"ל. מט. צריכים לצייר בלב כאילו בא לידי כך וקיים זאת.

פרק ט':

נ. מעלה גדולה מאוד ליהודי לא להסתפק בעשיית רצון ה' אלא גם לרצות לזכות לעשות את מצוות ה'.

נא. לדוגמא: התינוק מתעורר בלילה ובוכה, יש לפני עשית רצון ה' לשמח את בנו, אם ארצה בזה יותר מאשר לישון זכיתי לקיים עקידת יצחק.

נב. עובד ה' החושק לעשות רצון בורא עולם לא להוט שהתינוק כבר יירדם, שהרי עכשיו זוכה לקיים רצון אביו האהוב ולמה לו לברוח מעשית רצונו.

